

ного року метод комплексного проектування буде впроваджено на III та IV курсах.

Розподіл дисциплін між першим та другим ступенями підготовки архітекторів здійснюється таким чином, що на першому ступені викладаються ґрунтовні інженерно-теоретичні та інженерно-будівельні дисципліни. Другий ступінь навчання передбачає інженерно-будівельні дисципліни, що розкривають складні й специфічні питання будівництва.

О.І.Седак,

*доцент кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв УАМ,
кандидат архітектури*

Сучасні наукові методи у вихованні архітекторів

Проблема професійної майстерності і пов'язаний з нею пошук нових методів підготовки фахівців — гостроактуальні питання вищої школи. Навколо них точаться дискусії, їм присвячені численні публікації та дослідження. Це особливо стосується художніх навчальних закладів, де формується фундамент культури, на якому виростає мистецтво.

При розгляді процесу навчання архітекторів на початкових курсах, тобто першому і другому, можна виявити такі чотири етапи: ознайомлення, репродукції (або відбиття), уміння, трансформації (або перетворення), що відбивають розвиток творчих здібностей майбутнього фахівця.

Рівень ознайомлення з фахом є етапом навчання лише впізнавати, розрізняти об'єкти подібних форм. На цьому етапі виконуються початкові практичні завдання, читаються теоретичні курси загальнофа-

ва. Ці дисципліни викладаються як у загальних курсах, так і в факультативних спецкурсах типу "Конструкції великопрогонових покриттів", "Особливості будівництва у сейсмічних районах". Окремі спецкурси замовляються майстернями відповідно до специфіки їхньої тематики (наприклад "Інженерні роботи в складі республіки будинків").

За вірець тут може послужити програма курсу "Будівельні конструкції".

хового рівня, які поступово висвітлюють специфіку професії.

Другий етап — репродукції — характерний діями по відродженню інформації про об'єкт вивчення, його властивості, особливості, характеристики на рівні пам'яті або на рівні розуміння. Студент ще неспроможний самостійно вирішувати комплекс творчих завдань і працює на основі компеляції, відбиття власній інтерпретації чужих ідей (загальнотипової, керівника тощо).

Третій етап характеризує ступінь оволодіння вмінням застосовувати засвоєну інформацію у практичній сфері. Саме після усвідомлення студентом етапності і цілісності системи навчання розпочинається закладання основ уміння, вироблення навичку до розробки абстрагованого завдання, відбиття власного бачення проблеми.

Четвертий етап — трансформації — передбачає набуття уміння транс-

формувати або перетворювати вихідні відомості. Цей етап припадає на кінець другого року навчання.

Названі етапи відповідають меті навчання і, якщо їм давати критичну оцінку не лише формально, а й фактично, суттєво, на перших курсах не завжди пов'язані із змістом навчання через недостатню комплексність загального підходу.

Початковий період архітектурного навчання стимулює два види діяльності — репродуктивну і продуктивну. При репродуктивній, або виконавській діяльності засвоєна інформація лише відтворюється у різних співвідношеннях і комбінаціях; продуктивна ж діяльність відповідає відтворенню суб'єктивно або об'єктивно нової інформації. На початкових етапах підготовки архітекторів переважає репродуктивна діяльність. Але з переходом до двоступеневої структури навчання з'ясувалося, що цей період повинен мати форми продуктивної діяльності, тобто мати належний ступінь самостійності в творчій роботі (з опорою на об'єкт, з підказкою або без них), однак не за рахунок підміни одного виду іншим.

Зазначимо, що у кожному з видів діяльності ступінь самостійності може бути різним, але загальним результатом є: 1) пошук нового рішення як самоцілі з розпізнанням об'єкта; 2) уміння виявляти знання по пам'яті або вирішувати типові завдання; 3) уміння застосовувати знання в нетипових ситуаціях або опанування нових для себе знань; 4) здійснення творчої діяльності як самоцілі.

При цьому для молодших курсів повинен забезпечуватися принцип ланцюжкового розвитку на основі обов'язкового засвоєння фахових дисциплін та виконання базових завдань — від простого до складного, від загального до част-

кового, від основного до другорядного. Порушення цього логічного ланцюжка може призвести до порушення функціонування системи навчання в цілому, коли результат не буде отриманий і загальний рівень якості знань знизиться.

На початкових етапах архітектурного навчання доцільне послідовне застосування таких принципів: феноменологічних, які дають описання загальних явищ, процесів в архітектурі; аналітико-синтетичних, які сприяють систематизації попередньо отриманих знань з фаху, встановлюють причинно-наслідні зв'язки, обґрунтовують закономірності; прогностичних, що відображають або моделюють перспективні основи розвитку фаху; аксіоматичних, які встановлюють закономірності широкого плану.

Дві останні групи принципів більш прийнятні для старших курсів, але з переходом на нову систему навчання виникає потреба в абстрагуванні від конкретних результатів і суто прикладного плану та формуванні у студентів футурологічного мислення. Досвід багатьох архітектурних шкіл початку століття підтвердив плідність взаємодії реальних формальних і футурологічних завдань: ВХУТЕМАС, Баугауз були навчальними і проектними полігонами тогочасної архітектури. На їх базі відбувалася складна і надзвичайно плідна взаємодія трьох поколінь архітекторів: професорів — доцентів — студентів, кожне з яких свого часу було молодим.

Це явище можна спостерігати в кожному десятиріччі розвитку архітектурного навчання. Діяльність навчаних шкіл не тільки співпадала з повним принципним оновленням архітектури, а була й одною з головних причин такої зміни. Саме тепер, коли архітектура стоїть на роздоріж-

жі, маючи унікальну матеріально-конструктивну базу і не маючи певних стилевих і концептуальних напрямків свого розвитку, архітектурний факультет академії може стати комплексним полігоном пошуку майбутнього розвитку здочества, лідером сучасної архітектури.

Цьому сприятиме застосування у практичних роботах на перших курсах системно-структурного методу, модель якого складається з постановки завдань на основі провідних цілей навчання та існуючих знань студента; через наукову допитливість, розробку гіпотез і логічний аналіз — до вироблення концепції роботи; реалізації доказів і виходу загального результату. Програмування процесу із застосуванням наукового підходу до розв'язання поставлених перед студентом завдань ставить нарівні з суто ремісницькими аспектами фаху його філософські основи, виводить на більш високий рівень творчий потенціал як студента, так і викладача, стверджуючи провідну тезу сучасної

школи: “Учень, стань талановитішим за вчителя”.

При підготовці архітектора широкого профілю доцільне використання проблемного методу, що передбачає перевод будь-якого завдання в проблемну ситуацію, активізує творчий пошук нової інформації для вирішення індивідуальної проблеми.

Усе зазначене повинно сприяти розумінню архітектури як явища культури, виявленню актуальних проблем, формуванню розуміння ролі художньої ідеї.

Історично професія архітектора існувала на межі різних галузей знань і діяльності, забезпечуючи зв'язки і переходи між ними, координуючи зусилля і спрямовуючи їх розвиток завдяки теоретичним основам фаху. У наш час міра мистецтва у здочестві поступається лідерством мірі науки, підносячи понад усе художню інтуїцію архітектора. Таким чином, не досліджуючи й не розкриваючи всі частини і аспекти цілого, не можна пізнати багаточисленність форм оточуючого світу й відобразити його в новій архітектурі.

В.М.Дударець,

старший викладач кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв УАМ

Формально-композиційні вправи з формоутворення на скульптурному факультеті

Програма з курсу формоутворення для студентів скульптурного факультету Української академії мистецтва розрахована на чотири семестри. Викладається зазначений курс впродовж перших двох років навчання.

Лекції з цієї дисципліни повинні дати студентові чітке теоретичне уявлення про структуру композиції в процесі народження форми.

Теорія формоутворення становить основу професії скульптора. В теоретичному курсі висвітлюються

методичні принципи композиційного співвідношення форми.

Композиція відіграє інтегруючу чи синтезуючу роль в становленні об'єму. Формально-композиційні вправи мають підготувати студентів до професійного уміння практично реалізувати творчі задуми в матеріалі.

Вивчення категорій, прикметних ознак і основних засобів композиційної виразності забезпечує вироблення навиків послідовного вирішення складних завдань об'ємно-просторової композиції. Тепер досить часто доводиться бачити скульптурні композиції, які не відповідають усталеним естетично виправданим умовам їх візуального сприйняття. Порушення масштабності окремих частин при створенні об'ємно-просторових композицій, недооцінка ритмічних, метричних та пропорційних закономірностей всієї композиції призводять, звичайно, до низької якості твору.

Таким чином, знання композиційних закономірностей формоут-

ворення, принципів народження і становлення форми є обов'язковим для кожного скульптора.

Теорія формоутворення, або теорія композиції, як її часто називають, умовно поділяється на дві основні частини: загальна теорія композиції, що стосується соціально-культурних аспектів проблеми, та прикладна, або фахова теорія, яка висвітлює професійні питання побудови художньої форми у певному просторі.

У процесі навчання студенти паралельно з теоретичним курсом вивчають формально-композиційні вправи, завдяки яким практично закріплюють теоретичні знання.

Навчальні завдання з фаху, зокрема об'ємної, просторової та об'ємно-просторової композиції, забезпечують засвоєння студентами мови художньо-пластичної виразності, виховання художньо зрілого і професійно підготовленого спеціаліста в галузі мистецтва пластики.

М.І.Яковлев,

зав. кафедрою теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв УАМ, кандидат технічних наук, професор

Формально-композиційна графіка — основа вивчення теорії композиції

Викладання композиції у вищій архітектурній школі як дисципліни, в основу якої покладено систему загальних закономірностей побудови мистецького твору, що виявляються у самій його формі, є однією з найважливіших складових частин професійної підготовки майбутніх здочих-художників.

Незважаючи на те, що у навчальному процесі композиційним проблемам архітектурного проектування відведено головну роль, ця дисципліна ще не є предметом з достатньою науково обгрунтованою системою викладання. У більшості випадків вивчення засобів композиції в умовах творчої майстерні зводиться до аналізу викла-